

TJIMAH I

'de grote vedette was *Miss Mabel*, een inderdaad sierlijke en slank gebouwde Indische jongen die altijd door bewonderaars omgeven was en wie het ook aan niets ontbrak . . . Er was niemand die zich kon onttrekken aan die eigenaardige wereld van erotiek die zich tussen voorstelling en werkelijkheid bewoog.'¹

De corveeën waren over het algemeen in Tjimahi niet zwaar; de grootste werkploeg, die meer dan honderd krijgsgevangenen omvatte, ging steeds werken in de groentetuin die op een paar kilometer afstand van het kamp lag. Dat viel mee. Maar zou het zo blijven? Het werd betwijfeld: ook in Tjimahi werden van tijd tot tijd transporten gevormd – men wist niet, onder welke omstandigheden men vervoerd en aan het werk gezet zou worden, maar wèl dat Amerikaanse onderzeeboten op de loer lagen. Elk naderend transport werd dan ook, schrijft Nieuwenhuys, 'een gulden tijd voor de dysenterie-patiënten. Er waren er genoeg die hun bloed en slijm verkochten.'²

Overeenkomstige verschijnselen deden zich voor in het kamp van het Xde bataljon te Batavia, waar talrijke, uit Bandoeng en Tjimahi aangevoerde krijgsgevangenen belandden voordat zij Java verlieten. De nabijheid van dat vertrek kon er toe leiden dat men extra-risico's nam: er waren er die zich tijdens een corvee enkele vingers van de linkerhand lieten afknellen, 'maar de gebruikelijke methode', aldus Nieuwenhuys, 'was het opzettelijk infecteren van opgelopen wonden . . . De woekering van een 'tropenzweer', die tot op het bot ging en die bijzonder pijnlijk was, werd als een teken van de Voorzienigheid in dankbaarheid aanvaard.'³

Nieuwenhuys, die verpleger was, behoorde tot diegenen die niet verder kwamen dan het kamp van het Xde bataljon. Er werd in dat kamp in '44 honger, in '45 zelfs bittere honger geleden – menige krijgsgevangene bezweek.

In dat kamp bevonden zich overigens van januari '44 af louter onderofficieren en soldaten, want de Japanners, kennelijk gedreven door de behoefte om door de Geallieerden speciaal waardevol geachte krijgsgevangenen in een aparte groep bijeen te brengen (hetzelfde streven dat eerder had geleid tot de vorming van de *Special Party*), waren er in januari '44 toe overgegaan, alle officieren uit de resterende kampen bijeen te brengen in een gevangenis: de Struiswijk-gevangenis in de Indische hoofdstad, waaruit toen de geïnterneerde mannen, onder wie vele prominenten, verdwenen waren. Als Nederlandse kampoudste (er was ook

¹ R. Nieuwenhuys: *Een beetje oorlog*, p. 91–92. ² A.v., p. 95. ³ A.v., p. 102.